

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: Аналіз прибутковості агрофірми

*Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»*

Завідувач кафедри: _____ /Карінцева О.І./

Керівник роботи: _____ /Карінцева О.І./

*Виконавець: _____ / Бондаренко Н.О/
П.І.Б.*

*Група: _____ Е-81
шифр*

Суми 2022

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота складається з 44 сторінок. У ній міститься 24 таблиці, 38 формул. Список використаної літератури включає 27 джерела.

Ключові слова: прибуток, рентабельність, ряди динаміки, ринкова економіка, реалізація продукції, собівартість продукції, виручка від реалізації продукції.

Предмет дослідження: фінансові процеси підприємства і кінцеві виробничо-господарські результати діяльності.

Мета роботи: дослідити економічне становище підприємства, виявити основні проблеми фінансової діяльності і дати рекомендації по управлінню прибутком.

Методи дослідження: ряди динаміки, факторний аналіз, аналіз коефіцієнтів.

Досягнуті результати та їх новизна: детально проаналізовані показники прибутку і рентабельності.

Структура роботи та її обсяг. Робота складається вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури та додатків.

У першому розділі роботи «АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФІРМА «ВЕСНЯНКА»» наведено підходи до аналізу прибутку в агродіяльності підприємства.

У другому розділі «АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АГРОФІРМИ» проведено аналіз рентабельності агрофірми.

Третій розділ «МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРИБУТКОВОСТІ» містить в собі наступні питання міжнародної практики факторного аналізу прибутковості агрофірми.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФІРМА “ВЕСНЯНКА”	6
1.1 Аналіз складу і динаміки балансового прибутку	6
1.2 Аналіз прибутку за окремими видами продукції	19
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АГРОФІРМИ	18
2.1 Аналіз рівня рентабельності виробничої діяльності	18
2.2 Факторний аналіз рентабельності продажу	26
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРИБУТКОВОСТІ	33
3.1 Факторний аналіз прибутку за міжнародною практикою	33
3.2 Міжнародна практика факторного аналізу рентабельності підприємства	38
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44

ВСТУП

Актуальність теми. Наразі економіка країни опинилася дуже в складних умовах, що характеризується станом рецесії. З урахуванням особливостей вітчизняної економіки та на фоні закриття багатьох промислових підприємств, діяльність саме господарств агропромислового комплексу, які дають левову долю нашого бюджету, стає для країни стратегічно важливим. І тому проблема забезпечення прибутковості з метою недопущення банкрутства діяльності агропідприємств є дуже актуальною. Також це є важливим в умовах продуктової безпеки та стійкого агрогосподарювання[14,16,17,19,20,24,25,26,27].

Виходячи з вищенаведеного, питання дослідження прибутковості та рентабельності є критично важливими для забезпечення беззбиткової агродіяльності, яка розглядається як основа ефективного існування вітчизняної економіки[2,3,5,6,7,8,13,18].

Мета дослідження. Дослідження проблеми аналізу прибутковості для агропідприємства.

Предмет дослідження. Це взаємовідносини, що виникають у агрофірми з іншими суб'єктами в процесі її агродіяльності з метою забезпечення беззбитковості.

Об'єктом дослідження роботи є показники агродіяльності Агропромислової фірми «Веснянка» за 2018 – 2020 роки.

Методологія дослідження: методика аналізу динаміки, структури, факторний аналіз, факторний аналіз прибутку/рентабельності в системі директ-костінг.

У першому розділі роботи «АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФІРМА “ВЕСНЯНКА”» наведено підходи до аналізу прибутку в агродіяльності підприємства.

У другому розділі «АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АГРОФІРМИ» проведено аналіз рентабельності агрофірми.

Третій розділ «МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРИБУТКОВОСТІ» досліджує питання міжнародної практики факторного аналізу прибутковості агрофірми.

При написанні роботи були задіяні нормативні-правові акти України, наукові розробки з проблематики аналізу прибутковості агрофірм таких авторів, як: Стоун Д., Ван Хорн Дж. Іваненко В.М., Баканов М.І., Савицька Г.В., Бандурка А.М., Ковалев В.В., Попович П.Я, Ненашев Е.В.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АПФ “ВЕСНЯНКА”

1.1 Аналіз складу і динаміки балансового прибутку

Акціонерне товариство Агропромислова фірма “Веснянка” розташоване в Україні, Конопотський район Сумської області.

Агрофірма “Веснянка” зареєстровано виконкомом 02.10.1998 року. АПФ “Веснянка” засновано саме рішенням № 7 представництва ФДМУ від 24.02.1998. Наша “Веснянка” займається вирощуванням сільськогосподарської продукції.

Проаналізуємо прибутковість (рентабельність) АПФ “Веснянка”, для цього по-перше досліджуємо склад та динаміку прибутку. Базуючись на даних “Звіту про фінансові результати”, будемо проводити обрахунки(табл. 1.1).

Порівнюючи 2019 - 2018 рр. валовий прибуток збільшився на 14978 тис. грн.. При чому, у 2020 році тенденція змінилась - прибуток знизився на 10400 тис. грн. Можна говорити, що головну долю у валовому прибутку займає саме прибуток від реалізації продукції у 2018 році, бо він складав 97,58%, проте у наступних роках спостерігається поступове зниження цієї долі відповідно на 2,19% і 3,27%. Ми можемо пояснити цей факт зростанням долі покупної продукції, та реалізацією власної агропродукції саме через фірмові магазини. Безперечно, збитковими для агрофірми є продукція рослинництва, незважаючи на незначне зростання прибутку у 2020 році, але збиток 2019 року є досить великим, так само як і продукція тваринництва та їдальні.

Ключову частину прибутку агрофірма отримує від реалізації агропродукції. При аналізі досліджується його динаміка, а також оцінюються

фактори зміни його розміру. Прибуток від реалізації агрофірми, як нам відомо з літературних джерел, залежить від чотирьох чинників 1-го рівня підпорядкованості, а саме: обсяг реалізації агропродукції (ОРП); її структури (CP_i); собівартості (CB_i) та рівня середньореалізаційних цін ($Ц_i$).

Дослідити вплив цих чинників на прибуток можливо використовуючи данні табл. 1.2

Результати дослідження говорять, що величина прибутку з 2018 року до 2019 року зросла на 70,5% (14978 тис. грн.), у наступному році зростання склало 21,5% (4578 тис. грн.).

При порівнянні фактичного та умовного значень прибутку, що розраховуються за плановою собівартістю та фактичними значеннями асортименту та обсягу, ми можемо встановити яким чином він змінився за рахунок саме обсягів та структури агропродукції. А для того, щоб виявити вплив за рахунок обсягів продажу, ми повинні помножити наш базовий прибуток на відповідний % збільшення/зменшення базових показників обсягів реалізації за плановою собівартістю.

Оцінка впливу зміни собівартості на розмір прибутку визначається шляхом порівняння розміру витрат фактичної з базовою, що перерахована на фактичний обсяг продажу. Зміна величини прибутку за рахунок цін на агропродукцію визначається зіставленням фактичної виручки та умовної, яку агрофірма мала б отримати при фактичному обсязі продажу із плановими цінами.

Такі розрахунки можна отримати шляхом базисних підстановок, кожного разу замінюючи базовий розмір певного факторного показника а фактичний. Наше дослідження проілюстровано аналітичними табл. 1.2 та 1.3.

Таблиця 1.1

Вихідні данні агрофірми для факторного аналізу прибутку, тис. грн.

Показники	2018р	Показники 2018р перераховані на обсяг продажу 2019р.	2019р	Показники 2018р перераховані на обсяг продажу 2020р	2020р
Виручка від реалізації продукції без ПДВ, акцизного податку та інших відрахувань з виручки	49256	44615	72600	36763	107606
Повна собівартість реалізованої продукції	28014	25375	36380	20192	81786
Прибуток від реалізації продукції	21242	19241	36220	16710	25820
Обсяг реалізації	456914		413867		334207

Таблиця 1.2

Аналіз складу, динаміки прибутку за 2018 – 2020р.

показники	2018р		2019р		2020р		Зміни валового прибутку по відношенню до 2018р., в тис. грн..	
	Валовий прибуток (збиток), тис. грн	Питома вага, %	Валовий прибуток (збиток), тис. грн	Питома вага, %	Валовий прибуток (збиток), тис. грн	Питома вага, %	2019р	2020р
Продукція рослинництва	4	0,01	-7	-0,02	10	0,03	-11	17
Продукція тваринництва	90	0,42	-139	-0,38	20	0,08	-229	159
Промислова продукція	20729	97,58	34549	95,39	24351	94,31	13820	-10198
Власна продукція, реалізація в магазинах	365	1,72	1063	2,93	883	3,42	698	-180
Покупна продукція, реалізація в магазинах	15	0,07	112	0,31	500	1,94	97	388
Продукція ідальні	7	0,03	-33	-0,09	15	0,06	-40	48
Реалізація іншої продукції, робіт, послуг	13	0,08	675	1,86	41	0,12	664	-634
всього	21242	100	36220	100	25820	100	14978	-10400

Таблиця 1.3

Вплив факторів 1-го рівня на прибуток від реалізації

показники	Обсяг реалізації	Структура товарної продукції	ціна	собіва-рність	Сума прибутку, тис. грн.
База	база	база	база	база	21242
Умов. 1	факт	база	база	база	19241
Умов. 2	факт	факт	база	база	19375
Умов. 3	факт	факт	факт	база	47225
факт	факт	факт	факт	факт	36220

У нашому дослідженні за базу ми брали 2018 рік, за фактичні - показники 2019 року, для оцінки потрібно розрахувати коеф. виконання плану за такою формулою:

$$K_{\text{рп}} = \Sigma \text{ОРП}_{i\text{ф}} / \Sigma \text{ОРП}_{i\text{б}} \quad (1.1)$$

де $\text{ОРП}_{i\text{ф}}$ – фактичний обсяг реалізації агропродукції;
 $\text{ОРП}_{i\text{б}}$ – базисний обсяг реалізації агропродукції.

Для 2019 року цей коефіцієнт склав 0,9058, а для 2020 року - 0,7314. Таким же шляхом формуємо табл. 1.4 та табл. 1.5 де за базу візьмем показники 2018р., а фактичними – показники 2020р.

Впливу чинників 1-го рівня на прибуток від реалізації

показники	Обсяг реалізації	Структура товарної продукції	ціна	собівартість	Сума прибутку, тис. грн.
База	база	база	база	база	21242
Умов. 1	факт	база	база	база	15536
Умов. 2	факт	факт	база	база	16711
Умов. 3	факт	факт	факт	база	87554
факт	факт	факт	факт	факт	25820

Якби не змінилися інші чинники, розмір прибутку повинен був би зменшитись на 9,42% у 2019р, і на –26,86% у 2020р, та скласти відповідні значення: 19241 тис. грн., і 15536 тис. грн. Наступним кроком оцінимо розмір прибутку саме при фактичному обсязі та структурі агропродукції, але за плановою собівартістю та плановими цінами. Цей крок передбачає: $\Sigma(\text{ОРП}_{i\phi} * \text{Ц}_{i\phi}) - \Sigma(\text{ОРП}_{i\phi} * \text{СВ}_{i\phi})$. Отриманий за таких умов прибуток склав у 2019р - 19375 тис. грн., у 2020р – 16711 тис. грн.. Наступним кроком оцінимо скільки агрофірма отримала б прибутку за фактичними розмірами обсягу реалізації, структурі та цін, але за базовим розміром собівартості агропродукції: $\Sigma(\text{ОРП}_{i\phi} * \text{Ц}_{i\phi}) - \Sigma(\text{ОРП}_{i\phi} * \text{СВ}_{i\phi})$. Розмір отриманого прибутку склав у даному випадку для 2019р – 47225 тис. грн., а для 2020р – 87554 тис. грн..

За вищенаведеними табл. 2.4 та 2.5 можна визначити, як змінився розмір прибутку за рахунок кожного чиннику у 2019, та 2020 роках. Наведемо ці дані у формі таблиці (табл. 2.5)

Зміна прибутку за рахунок певного чиннику

Зміна суми прибутку за рахунок:	розрахунок	2019р	2020р
Обсягу реалізації продукції	$\Pi_{\text{умов } 1} - \Pi_{\text{б}}$	-2019	-5706
Структури товарної продукції	$\Pi_{\text{умов } 2} - \Pi_{\text{умов } 1}$	134	1175
Середніх цін реалізації	$\Pi_{\text{умов } 3} - \Pi_{\text{умов } 2}$	27850	70843
Собівартості реалізованої продукції	$\Pi_{\text{ф}} - \Pi_{\text{умов } 3}$	-11005	-61734
всього		14978	4578

Результати нашого дослідження говорять, що збільшення розміру прибутку відбулося саме за рахунок зростання середньореалізаційних цін. По причині зростання собівартості агропродукції розмір прибутку знизився у 2019р на 11005тис.грн., а у 2020р на 61734тис. грн.. Серед чинників, що вплинули на прибуток саме негативно – це зниження обсягу реалізації, через який розмір прибутку знизився відповідно у 2019р – 2019тис. грн., 2020р – 5706тис.грн..

Наступна модель оцінки прибутку передбачає дослідження також зміни бази та динаміки прибутку певних виробів, розмір якого залежить від 3-х чинників 1-го порядку, а саме: обсягу продажу агропродукції ($ОРП_i$), собівартості ($СВ_i$) і середньо реалізаційних цін ($Ц_i$). Така факторна модель має вигляд:

$$\Pi_i = ОРП_i * (Ц_i - СВ_i) . \quad (1.2)$$

Дослідження впливу чинників на зміну розміру прибутку за певними виробами виконується шляхом базисних підстановок:

$$\Pi_{\delta} = \text{ОРП}_{\delta} (\text{Ц}_{\delta} - \text{СВ}_{\delta}); \quad (1.3)$$

$$\Pi_{\text{умов } 1} = \text{ОРП}_{\phi} (\text{Ц}_{\delta} - \text{СВ}_{\delta}); \quad (1.4)$$

$$\Pi_{\text{умов } 2} = \text{ОРП}_{\phi} (\text{Ц}_{\phi} - \text{СВ}_{\delta}); \quad (1.5)$$

$$\Pi_{\phi} = \text{ОРП}_{\phi} (\text{Ц}_{\phi} - \text{СВ}_{\phi}). \quad (1.6)$$

Розрахунок впливу факторів:

$$\Delta\Pi_{\text{заг}} = \Pi_{\phi} - \Pi_{\delta}; \quad (1.7)$$

$$\Delta\Pi_{\text{ОРП}} = \Pi_{\text{умов } 1} - \Pi_{\delta}; \quad (1.8)$$

$$\Delta\Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{умов } 2} - \Pi_{\text{умов } 1}; \quad (1.9)$$

$$\Delta\Pi_{\text{с}} = \Pi_{\phi} - \Pi_{\text{умов } 2}. \quad (1.10)$$

1.2. Аналіз прибутку за окремими видами агропродукції

Дослідження зміни прибутку за певними виробами для АПФ “Веснянка” зведемо в табл. 1.6.

Так як асортимент агропродукції агрофірми є досить широким, його доцільно згрупувати в певні однорідні групи: молоко (А), сметана (Б), м’ясні

вироби із свинини (В), м'ясні вироби із яловичини (Г), мучні вироби (Д), одиниці виміру літри та кілограми.

Результати дослідження(в табл. 1.6) можуть говорити, які саме чинники та в якій мірі вплинули на наш агроприбуток позитивно, чи навпаки – негативно.

На АПФ “Веснянка” порівняно з 2018р ми спостерігаємо для 2019р всі види агропродукції прибуткові, а вже у 2020р ми спостерігаємо ситуацію, коли продукція А і Б стають збитковими . Результати дослідження говорять, що такі чинники, як: скорочення обсягу виробництва і зростання собівартості агропродукції здійснили найбільший негативний вплив. Прибуток 2019 року був отриманий саме шляхом збільшення цін реалізації.

Для дослідження асортиментної політики агрофірми, використовується ціла система показників. Результати свідчать, що зміни структури реалізації агропродукції, що викликані зростанням питомої ваги високорентабельних видів агропродукції, стали причиною зростання прибутку у 2019р на 134 тис. грн., а у 2020р на 1175 тис. грн.

Для того, щоб визначити, які саме сталися зміни в асортиментній політиці агрофірми, треба більш детально проаналізувати структуру агропродажів з урахуванням прибутковості певних видів агропродукції.

Результати факторного дослідження наведено в табл. 1.7 та 1.8.

Підсумовуючи, можна казати, що найбільш доходними видами агропродукції виступають види Г та Д. При цьому саме завдяки зростанню питомої ваги м'ясних виробів(група Г) в загальному обсязі можливим стало збільшення прибутку.

При таких розрахунках слід враховувати той факт, що результати оцінювання в даному випадку є не досить достовірними. Це пов'язано з особливістю неврахування впливу структури на інші чинники.

Таблиця 1.6

Дані для аналізу прибутку від реалізації окремих виробів

Вид и про дук ції а гру пам и	Кількість реалізованої продукції, дал			Середня ціна реалізації, грн..			Собівартість продукції, грн.			Сума прибутку від реалізації продукції, тис. грн..		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
А	86193	23636	19396	28,8	40,48	50,64	26,09	28,57	59,08	0,016	281,504	-163,702
Б	131768	39388	29055	34,69	27,09	13,83	27,91	26,88	14,82	107,375	8,271	-28,764
В	1601	2,15		56,28	65,03		21,78	21,99		55,23	0,092	
Г	208912	309717	268265	142,52	156,98	252,93	75,81	145,16	178,22	13935,865	3660,854	20182,078
Д	28436	41121	17491	319,88	382,07	505,24	165,31	179,24	659,37	641123,74	11592,758	3988,245
всь ого	456913	4138667	334207							20729	34549	24351

Таблиця 1.7

Факторний аналіз агроприбутку від реалізації певних виробів

Види прод укції за груп ами	Відхилення від базисного прибутку, тис. грн.							
	загальне		У тому числі за рахунок					
			Обсягу реалізації		ціни		собівартості	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
А	47,921	-397,285	-199,529	-181,019	276,068	423,608	-58,617	-639,874
Б	-886,454	-0,923,	-627,654	-697,711	-299,34	-606,08	40,548	380,329
В	-55,141		-55,160		0,018		-0,00045	
Г	-10275,664	6105,558	-11875,295	3959,438	4481,609	29621,82	-21481,971	-27475,70
Д	-2557,780	-9091,240	-39,279	-3691,768	2557,319	2842,131	-572,815	-8241,603
всього	-137227,119	13876,044	-12796,923	16,878	7015,658	32281,47	-22072,855	-34697,100

Таблиця 1.8

Вплив структури агропродукції
на прибуток від реалізації

Вид проду кції	Обсяг реалізації, в натуральному вимірі, дал.			Структура товарної продукції, %			Базовий прибуток на 1дал., грн..		Зміни прибутку в середньому на 1дал.,грн.		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	+,-	+,-	2018	2019	2020
А	86193	23636	19396	18,86	5,7	5,8	-13,16	-13,06	7,27	-0,96	-0,94
Б	131768	39388	29055	28,84	9,51	8,69	-19,33	-20,15	0,82	-0,16	-0,17
В	1601	2,15		0,35	0,01		-0,34		34,5	-0,12	
Г	208912	309717	268265	45,72	74,84	80,27	29,12	34,55	53,04	15,45	18,33
Д	28436	41121	17491	6,33	9,94	5,24	3,61	-1,09	722,03	26,07	-7,87
Всього	456913	413866	334207	100	100	100			817,66	40,28	9,35

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АГРОФІРМИ

2.1 Аналіз рентабельності виробничої діяльності

Показники рентабельності агрофірми, як свідчать літературні джерела, характеризують ефективність роботи в цілому, прибутковість різних складових агродіяльності. Такі показники, на відміну від прибутку, більш повноцінно, оцінюють кінцеві результати агрогосподарювання, тому що їх величина відображує співвідношення ефекту саме з реальними /використаними ресурсами. Саме тому такі показники можна використовувати як для оцінки діяльності агрофірми в цілому, так і як інструмент інвестиційної політики(рис 2.1.).

Рис 2.1. Ключові групи показників рентабельності

Рис 2.2. Сутність показників рентабельності

Всі такі показники, зазвичай, можуть бути обраховані з використанням різних видів прибутку(балансовий, від реалізації або чистий). Сутність та механізм обрахунку наведено на рис 2.2.

Факторний підхід цього показника має вигляд:

$$R = \Pi(\text{при ОРП}_{\text{общ.}}, CP_i, Ц_i, СВ_i) / И(\text{при ОРП}_{\text{общ.}}, CP_i * СВ_i). \quad (2.3)$$

Дослідження впливу чинників 1-го порядку на зміну рентабельності в цілому по агрофірмі зробимо методом базисних підстановок, базуючись на даних табл. 1.3, 1.4, 1.5:

$$R_{\bar{6}} = \Pi_{\bar{6}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. } \bar{6}.}, CP_{\bar{6}}, Ц_{\bar{6}}, СВ_{\bar{6}}) / З_{\bar{6}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. } \bar{6}.}, CP_{\bar{6}} * СВ_{\bar{6}}); \quad (2.4)$$

$$R_{\text{умов1}} = \Pi_{\text{умов1}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\bar{6}}, Ц_{\bar{6}}, СВ_{\bar{6}}) / З_{\text{умов}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\bar{6}} * СВ_{\bar{6}}); \quad (2.5)$$

$$R_{\text{умов2}} = \Pi_{\text{умов2}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\text{ф}}, Ц_{\bar{6}}, СВ_{\bar{6}}) / \quad (2.6)$$

$$/ З_{\text{умов1}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\text{ф}} * СВ_{\bar{6}});$$

$$R_{\text{умов3}} = \Pi_{\text{умов3}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\text{ф}}, Ц_{\text{ф}}, СВ_{\bar{6}}) / \quad (2.7)$$

$$/ З_{\text{умов2}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\text{ф}} * СВ_{\bar{6}});$$

$$R_{\text{ф}} = \Pi_{\text{ф}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\text{ф}}, Ц_{\text{ф}}, СВ_{\text{ф}}) / \quad (2.8)$$

$$/ З_{\text{ф}}(\text{при ОРП}_{\text{общ. ф.}}, CP_{\text{ф}} * СВ_{\text{ф}});$$

$$\Delta R_{\text{заг}} = R_{\text{ф}} - R_{\bar{6}} \quad (2.9)$$

В тому числі:

$$\Delta R_{\text{ОРП}} = R_{\text{умов1}} - R_{\bar{6}} \quad (2.10)$$

$$\Delta R_{CP} = R_{умов1} - R_{умов2} \quad (2.11)$$

$$\Delta R_{ц} = R_{умов3} - R_{умов2} \quad (2.12)$$

$$\Delta R = R_{ф} - R_{умов3} \quad (2.13)$$

Факторний аналіз рентабельності агродіяльності в цілому агрофірми покажемо в табл. 2.1 і 2.2.

Таблиця 2.1

Факторний аналіз рентабельності агродіяльності в цілому 2018-2019р

показники	Обсяг реалізації	Структура реалізованої продукції	ціна	собівартість	Рентабельність, %
База	база	база	база	база	75,83
Умов. 1	факт	база	база	база	131,88
Умов. 2	факт	факт	база	база	75,82
Умов. 3	факт	факт	факт	база	186,10
факт	факт	факт	факт	факт	99,56

Аналогічну таблицю(табл. 2.2) ми сформуємо для показників за період 2018-2020р .

Таблиця 2.2

Факторний аналіз рентабельності агродіяльності в цілому 2018-2020р

	Обсяг реалізації	Структура реалізованої продукції	ціна	собівартість	Рентабельність, %
База	база	база	база	база	75,83
Умов. 1	факт	база	база	база	131,88
Умов. 2	факт	факт	база	база	83,33
Умов. 3	факт	факт	факт	база	436,63
факт	факт	факт	факт	факт	31,57

Підсумки оцінки впливу чинників зведемо до табл.. 2.3

Таблиця 2.3

Впливу певного чинника на рентабельність агродіяльності в цілому

Зміна рентабельності за рахунок:	розрахунок	2019р	2020р
Обсягу реалізації продукції	$R_{\text{умов. 1}} - R_{\text{б}}$	56.05	56.05
Структури реалізованої продукції	$R_{\text{умов. 2}} - R_{\text{умов. 1}}$	-56.06	-48.55
Середніх цін реалізації	$R_{\text{умов. 3}} - R_{\text{умов. 2}}$	110.28	353.3
Собівартості	$R_{\text{ф}} - R_{\text{умов. 3}}$	-86.54	-405.06
всього		23.73	-44.26

Отримані результати нашого дослідження свідчать про те, що у 2019р завдяки зростанню середнього рівня цін та обсягу реалізації при одночасному зростанні собівартості дало збільшення рівня рентабельності на 23.73 %. Зокрема, у 2020 році спостерігається зниження рентабельності на 44.26% по причині різкого підвищення собівартості продукції на фоні

певних зрушень у структурі агропродукції, яке навіть не було перекрито зростанням цін та обсягів реалізації.

Наступним кроком дослідження є факторний аналіз рентабельності за певним видом агропродукції. При цьому будемо застосовувати той же підхід що і в першому розділі. Рівень рентабельності певних виробів обумовлено зміною середньореалізаційних цін і собівартості 1-ці агропродукції:

$$R_i = \Pi_i / Z_i = \text{ОРП}_i (\Pi_i - C_i) / \text{ОРП}_i * C_i = \Pi_i - C_i / C_i \quad (2.14)$$

Оцінку впливу вищеназваних чинників на зміну рентабельності агрофірми проведемо методом базисних підстановок, при цьому використовуючи дані табл. 1.7:

$$R_{\delta} = \Pi_{\delta} - C_{\delta} / C_{\delta}; \quad (2.15)$$

$$R_{\text{умов}} = \Pi_{\phi} - C_{\delta} / C_{\delta}; \quad (2.16)$$

$$R_{\phi} = \Pi_{\phi} - C_{\phi} / C_{\phi}; \quad (2.17)$$

Вхідні дані для агрофірми наведено в табл. 2.4. А в таблиці 2.5 наведено результати розрахунків факторного аналіз рентабельності певних видів агропродукції. Результати нашого дослідження свідчать про позитивні зрушення у 2019 за продукцією виду А, Б, Д. У 2019р рентабельність знизилась за агропродукцією видів Б (сметана) та Г (м'ясні вироби), на 23,51% та на 79,85% відповідно, при чому це сталося можливим у першому випадку завдяки зниженню цін, а у другому завдяки збільшенню витрат .

У 2020 році спостерігається зниження рентабельності за всіма видами агропродукції, але найбільш суттєві зрушення сталися за видами Г, Д – саме вони знизились на 46,07% та 117% відповідно, по причині зростання собівартості на 192% і 229% відповідно.

Таблиця 2.4

Дані для аналізу рентабельності окремих виробів

Види продукції за групами	Середня ціна реалізації, грн..			Собівартість 1 дал., грн..		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
А	28,8	40,48	50,64	26,09	28,57	59,08
Б	34,69	27,09	13,83	27,91	26,88	14,82
В	56,28	65,03		21,78	21,99	
Г	142,52	156,98	252,93	75,81	145,16	178,22
Д	319,88	382,07	505,24	165,31	179,24	659,37

Таблиця 2.5

Факторний аналіз рентабельності

Види продукції за групами	Рентабельність					Відхилення від бази, %					
	Базова 2018	Умовна 2019	Факт 2019	Умовна 2020	Факт 2020	загальне		За рахунок			
								ціни		Собіврності	
						2019	2020	2019	2020	2019	2020
А	10,39	55,16	41,69	94,09	-14,3	32,38	-23,61	45,85	84,78	-13,74	-108
Б	24,29	-2,94	0,78	-50,44	-6,68	-23,51	-30,97	-27,23	-74,7	3,72	43,76
В	158,4	198,6	195,7			37,3		40,2		-2,9	
Г	87,99	107,1	8,14	233,6	41,92	-79,85	-46,07	19,11	145,6	-98,96	-192
Д	93,5	131,1	113,2	205,63	-23,4	19,7	-117	37,6	112,1	-17,9	-229

2.2 Факторний аналіз рентабельності продажу

Як ми вже зазначали раніше, рентабельність продажу для агрофірми, це співвідношення зазвичай прибутку від реалізації агропродукції до суми отриманого виторгу. Він відображує ефективність агродіяльності: скільки прибутку має агрофірма з гривні продажу. Дослідимо цей показник в цілому по агрофірмі і за окремими видами агропродукції.

Факторний підхід до обрахунку цього показника для агрофірмі має наступний вигляд

$$R_{rp} = \Pi_{rp} = f [\text{ОРП}_{\text{заг.}}, \text{СР}_i, \text{Ц}_i, \text{СВ}_i] / B = [\text{ОРП}_{\text{заг.}}, \text{СР}_i, \text{Ц}_i] \quad (2.18)$$

Вплив чинників розрахуємо методом базисних підстановок:

$$R_{\bar{b}} = \Pi_{p\bar{b}} = f [\text{ОРП}_{\text{заг.}\bar{b}}, \text{СР}_{\bar{b}}, \text{Ц}_{\bar{b}}, \text{СВ}_{\bar{b}}] / B_{\bar{b}} = [\text{ОРП}_{\text{заг.}\bar{b}}, \text{СР}_{\bar{b}}, \text{Ц}_{\bar{b}}]; \quad (2.19)$$

$$R_{\text{умов1}} = \Pi_{\text{умов2}} = f [\text{ОРП}_{\text{заг.}\phi}, \text{СР}_{\phi}, \text{Ц}_{\bar{b}}, \text{СВ}_{\bar{b}}] / B_{\text{умов}} = [\text{ОРП}_{\text{заг.}\phi}, \text{СР}_{\phi}, \text{Ц}_{\bar{b}}]; (2.20)$$

$$R_{\text{умов2}} = \Pi_{\text{умов3}} = f [\text{ОРП}_{\text{заг.}\phi}, \text{СР}_{\phi}, \text{Ц}_{\phi}, \text{С}_{\bar{b}}] / B_{\phi} = [\text{ОРП}_{\text{заг.}\phi}, \text{СР}_{\phi}, \text{Ц}_{\phi}]; (2.21)$$

$$R_{\phi} = \Pi_{\phi} = f [\text{ОРП}_{\text{заг.}\phi}, \text{СР}_{\phi}, \text{Ц}_{\phi}, \text{СВ}_{\phi}] / B_{\phi} = [\text{ОРП}_{\text{заг.}\phi}, \text{СР}_{\phi}, \text{Ц}_{\phi}]; (2.22)$$

Оцінка впливу чинників здійснюється таким чином:

$$\Delta R_{\text{заг}} = R_{\phi} - R_{\bar{b}}; \quad (2.23)$$

У тому числі:

$$\Delta R_{CP} = R_{умов1} - R_{б}; \quad (2.24)$$

$$\Delta R_{ц} = R_{умов2} - R_{умов1}; \quad (2.25)$$

$$\Delta R_{с} = R_{ф} - R_{умов2}; \quad (2.26)$$

Для зручності зробимо обрахунки у табл.3.6, 3.7, 3.8.

Таблиця 2.6

Факторний аналіз рентабельності продажу в цілому
по агрофірмі за 2018-2019р

показники	Обсяг реалізації	Структура реалізованої продукції	ціна	собівар-тість	Рентабель-ність продажу, %
База	база	база	база	база	43,13
Умов. 1	факт	база	база	база	43,42
Умов. 2	факт	факт	база	база	65,05
факт	факт	факт	факт	Факт	49,88

Аналогічний підхід нами використано для періоду 2018 –2020 р.
Результати розрахунку факторного аналізу продажу в цілому по агрофірмі за період 2018-2020 наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Факторний аналіз рентабельності продажу в цілому
по агрофірмі за 2018-2020р

показники	Обсяг реалізації	Структура реалізованої продукції	ціна	собівар-тість	Рентабельність продажу, %
База	база	база	база	база	43,13
Умов. 1	факт	база	база	база	52,70
Умов. 2	факт	факт	база	база	43,88
факт	факт	факт	факт	Факт	23,99

Дослідження оцінки окремих чинників на рентабельність продажу за два періоди наведено в таблиці 2.8

Таблиця 2.8

Вплив окремих чинників на рентабельність продажу в цілому по агрофірмі

Зміна рентабельності за рахунок:	розрахунок	2019р	2020р
Структури реалізованої продукції	$R_{умов\ 1} - R_б$	0,29	9,57
Середніх цін реалізації	$R_{умов\ 2} - R_{умов\ 1}$	21,63	-8,82
Собівартості	$R_ф - R_{умов\ 2}$	-15,17	-19,89
всього		6,75	-19,14

Результати нашого дослідження дозволяють говорити про наступне. Порівняно з 2018р на АПФ "Веснянка" у 2019 році можна бачити збільшення рентабельності продажу в цілому по агрофірмі на 6,75%. Така зміна було викликана підвищенням середніх цін реалізації при зміні структури продажів, також при цьому негативно вплинуло на рентабельність зростання собівартості продукції на 15,17%.

Падіння рівня рентабельності в цілому ми бачимо на 19,14% у 2020 році. Причиною такого падіння було одночасне зростання собівартості(+19,89%), що призвело до відповідного скорочення рентабельності, та зниження цін реалізації(-8,82%), і як наслідок знизило й собівартість.

Наступним етапом нашого дослідження є аналіз рентабельності продажу певних виробів. Він залежить від таких чинників, як: середній рівень цін, та собівартість виробу.

Факторний підхід обрахунку цього показника для агрофірми має такий вигляд:

$$R_{\text{пр}} = \Pi_i / Z_i = \text{ОРП}_i (\Pi_i - \text{СВ}_i) / \text{ОРП}_i * \Pi_i = \Pi_i - \text{СВ}_i / \Pi_i \quad (2.29)$$

Базуючись на інформації табл. 2.7, оцінимо вплив цих чинників на зміну рентабельності продажу певних видів агропродукції за групами.

$$R_{\text{б}} = \Pi_{\text{б}} - \text{СВ}_{\text{б}} / \Pi_{\text{б}} \quad (2.30)$$

$$R_{\text{умов}} = \Pi_{\text{ф}} - \text{СВ}_{\text{б}} / \Pi_{\text{ф}} \quad (2.31)$$

$$R_{\text{ф}} = \Pi_{\text{ф}} - \text{СВ}_{\text{ф}} / \Pi_{\text{ф}} \quad (2.32)$$

Механізм оцінки впливу окремих чинників на рентабельність продажу певних видів агропродукції за групами:

$$\Delta R_{\text{заг.}} = R_{\text{ф}} - R_{\text{б}} \quad (2.33)$$

$$\Delta R_{\text{ц.}} = R_{\text{умов}} - R_{\text{б}} \quad (2.34)$$

$$\Delta R_{\text{ф}} = R_{\text{ф}} - R_{\text{умов}} \quad (2.35)$$

Розрахунки цього виду факторного аналізу для агрофірми наведено в табл.2.9, при цьому вхідні дані для оцінки беремо з табл.2.4., і використовуючи їх проведемо оцінку такого впливу.

Факторний аналіз рентабельності продажу окремих виробів за групами

Види продукції за групами	Базова 2018	Рентабельність				Відхилення від бази, %					
		Умовна 2019	Факт 2019	Умовна 2020	Факт 2020	загальне		За рахунок			
								ціни		Собівартості	
						2019	2020	2019	2020	2019	2020
А	9,41	35,54	29,42	48,48	-16,7	20,01	-26,11	26,13	39,07	-6,12	-65,2
Б	19,54	-3,02	0,77	-101,8	-7,16	-18,84	-26,7	-22,56	-121	3,79	94,64
В	61,3	65,51	66,18			4,88		4,21		0,67	
Г	46,8	46,71	7,53	70,03	29,54	-39,27	-17,26	-0,09	23,23	-39,18	-40,5
Д	48,32	48,05	53,09	67,28	-30,5	4,77	-78,82	-0,27	18,96	5,04	-97,7

Результати нашого дослідження свідчать, що рентабельність продажу окремих виробів порівняно з 2018р у 2019 році знизилась за агропродукцією що належить до груп Б та Г. При цьому для сметани(група Б) зниження рентабельності продажів можна пояснити відповідним зниженням цін на агропродукцію, що в свою чергу скоротило рентабельність до 22,56%.

Що стосується м'ясних виробів(група Г), то в даному випадку саме підвищення собівартості агропродукції негативно вплинуло на рентабельність продажів, скоротивши її на 39,18%. Група А відзначилась суттєвим підвищенням рентабельності(+20,01%), така ситуація стала можливою завдяки цей зростанню цін реалізації.

Порівнюючи 2018 і 2020 роки ми спостерігаємо скорочення розміру рентабельності за всіма виробами. Особливо суттєве падіння спостерігається за видами агропродукції, що належать до мучних виробів(група Д). Цей факт обумовлений зростанням собівартості агропродукції, як наслідок - падіння рентабельності практично на 98%.

За видами агропродукції, що належить до груп молока та сметани падіння рентабельності майже однакове, та становить 26,11%, та 26,7% відповідно. У ситуації з молоком - це було обумовлено явним зростанням собівартості, а це в свою чергу вплинуло на падіння рентабельності (-65,2%). Для ситуації зі сметаною була дещо інша причина, а саме зниження цін реалізації, що обумовило відповідне падіння рентабельності продажу(-121%). Зміни рентабельності продажу м'ясних виробів, були викликані двома різноспрямованими процесами, з одного боку - зростання рівня собівартості, з іншого - це зниження цін реалізації агропродукції.

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРИБУТКОВОСТІ

3.1 Факторний аналіз прибутку за міжнародною практикою

Крім звичайних підходів до аналізу прибутковості треба звернути нашу увагу до міжнародного досвіду таких дослідження. Такий досвід ґрунтується на механізмі аналізу маржинального доходу з відповідним розподілом витрат на змінні та постійні. Цей підхід дозволяє управляти прибутком, базуючись на більш повному врахуванні взаємозв'язку між чинниками. .

Проілюструємо шляхом порівняльного аналізу можливості обох підходів(Рис 3.1.).

**Традиційна
модель**

$$\Pi = K(\Pi - CB),$$

де Π – сума прибутку; K – кількість реалізованої продукції; Π – ціна реалізації; C – собівартість одиниці продукції.

Всі наведені фактори змінюються самі по собі, не залежно одне від одного. Прибуток змінюється прямо пропорційно обсягу реалізації, якщо реалізується рентабельна продукція. Якщо продукція збиткова, то прибуток змінюється обернено пропорційно обсягу реалізації.

Однак ту не враховується взаємозв'язок обсягу виробництва (реалізації) продукції і її собівартості. При збільшенні обсягу виробництва вартість одиниці продукції знижується, так як частіше зростає тільки сума змінних витрат (відрядна заробітна плата виробничих працівників, сировина, матеріали, технічне паливо, електроенергія) а сума постійних витрат (амортизація, оренда приміщень, по часова оплата працівників, заробітна плата та страхування адміністративно-господарського персоналу) залишається, як правило, без змін. І навпаки, при зниженні виробництва собівартість виробів зростає через те, що на одиницю продукції припадає більше постійних витрат.

**Модель
маржи-
нального
аналізу**

$$\text{МД} = \text{П} + \text{Н.}$$

Звідси

$$\text{П} = \text{МД} - \text{Н.}$$

В зарубіжних країнах для забезпечення системного підходу при вивченні факторів зміни прибутку і прогнозування її величини використовують маржинальний аналіз, в основі якого покладено маржинальний дохід.

Маржинальний дохід (МД) – це прибуток в сумі з постійними витратами підприємства (Н)

Сума маржинального доходу можна в свою чергу представити у вигляді добутку кількості проданої продукції (К) і ставки маржинального доходу на одиницю продукції (Дс):

$$\text{П} = \text{К} * \text{Дс} - \text{Н},$$

$$\text{Дс} = \text{Ц} - \text{V},$$

$$\text{П} = \text{К}(\text{Ц} - \text{V}) - \text{Н},$$

де V – змінні витрати на одиницю продукції.

Ця методика дозволяє більш вірно визначати вплив чинників на зміну розміру прибутку, шляхом врахуванню кількості реалізованої продукції, цін, рівня питомих змінних та суми постійних витрат.

Рис 3.1. Порівняння підходів аналізу

Вихідні данні для маржинального аналізу агрофірми наведено в табл.3.1.

Таблиця 3.1

Данні для факторного аналізу прибутку за групою м'ясних виробів

показники	2018	2019	2020
Обсяг реалізації продукції, кг.	208912	309717	268265
Ціна реалізації, тис. грн.	0,14252	0,15698	0,25293
Собівартість продукції, тис. грн..	0,07581	0,14516	0,17822
Утому числі питомі змінні витрати, тис. грн..	0,05564	0,10655	0,13082
Сума постійних витрат, тис. грн.	4214	11958	12716
Прибуток, тис. грн..	13935,865	3660,854	20182078

Для аналізу обираємо групу м'ясних виробів і занесемо їх до таблиці 3.2 данні для факторного аналізу прибутку за виробом.

Факторний аналіз прибутку за групою м'ясних виробів 2018-2019р

показники	Обсяг реалізації	ціна	Змінні витрати	Постійні витрати	Сума прибутку, тис. грн.
База	база	база	база	база	13935,86
Умов. 1	факт	база	база	база	22694,21
Умов. 2	факт	факт	база	база	27172,72
Умов. 3	факт	факт	факт	база	11405,03
факт	факт	факт	факт	факт	3660,854

Обрахунки впливу чинників на зміну величини прибутку виконаємо методом базисних підстановок:

$$\Pi_{\text{б}} = K_{\text{б}} (\text{Ц}_{\text{б}} - V_{\text{б}}) - H_{\text{б}}; \quad (3.1)$$

$$\Pi_{\text{умов. 1}} = K_{\text{ф}} (\text{Ц}_{\text{б}} - V_{\text{б}}) - H_{\text{б}}; \quad (3.2)$$

$$\Pi_{\text{умов. 2}} = K_{\text{ф}} (\text{Ц}_{\text{ф}} - V_{\text{б}}) - H_{\text{б}}; \quad (3.3)$$

$$\Pi_{\text{умов. 3}} = K_{\text{ф}} (\text{Ц}_{\text{ф}} - V_{\text{ф}}) - H_{\text{б}}; \quad (3.4)$$

$$\Pi_{\text{ф}} = K_{\text{ф}} (\text{Ц}_{\text{ф}} - V_{\text{ф}}) - H_{\text{ф}}; \quad (3.5)$$

Розрахунки нашого дослідження проілюструємо у формі таблиці (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Факторний аналіз прибутку за групою м'ясних виробів 2018-2020р

показники	Обсяг реалізації	ціна	Змінні витрати	Постійні витрати	Сума прибутку, тис. грн.
База	база	база	база	база	13935,86
Умов. 1	факт	база	база	база	19092,86
Умов. 2	факт	факт	база	база	59462,99
Умов. 3	факт	факт	факт	база	28543,84
факт	факт	факт	факт	факт	20182,078

Результати обрахунків нашого дослідження за певним чинником зведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок зміни прибутку за рахунок кожного фактору

Зміна суми прибутку за рахунок:	розрахунок	2019р	2020р
Обсягу реалізації продукції	$\Pi_{\text{умов 1}} - \Pi_{\text{б}}$	-11241,65	5157
Середніх цін реалізації	$\Pi_{\text{умов 2}} - \Pi_{\text{умов 1}}$	4478,51	40370,13
Змінні витрати	$\Pi_{\text{умов 3}} - \Pi_{\text{умов 2}}$	-15767,69	-30919,15
Постійні витрати	$\Pi_{\text{ф}} - \Pi_{\text{умов 3}}$	-7744,18	-8501,76
всього		-10275,01	6106,22

Результати нашого дослідження показують, що були отримані дещо різні дані за кожною із методик. За рахунок спаду виробництва агрофірма у 2019 році втратила 10275,01 тис. грн. (що на 4702 тис грн менше ніж за традиційною методикою), тоді як у 2020 році за рахунок зростання обсягу реалізації прибуток зріс на 6106,22 (що на 1527 тис грн вище ніж за традиційною методикою). Така різниця вона дозволяє зробити певні висновки про те, що остання методика більш достовірно визначає взаємозв'язки між показниками та як наслідок вірно визначає вплив чинників на зміну розміру прибутку. Це стає можливим завдяки тому факту, що вона враховує взаємозв'язки обсягу виробництва-змінні витрати-постійні витрати-прибуток.

3.2 Міжнародна практика факторного аналізу рентабельності

Спираючись на вищевикладене, аналогічний підхід можна запропонувати й для факторних обрахунків рентабельності. Такий підхід виходить з припущень, що в реальній ситуації і прибуток, і витрати агрофірми не змінюються пропорційно обсягу реалізації агропродукції, оскільки частина витрат є постійною. Тому в маржинальному аналізі оцінка впливу чинників на зміну рентабельності окремих виробів проводиться за такою моделлю:

$$R_i = \Pi_i / Z_i = K_i(\Pi_i - V_i) - H_i / K_i * V_i + H_i \quad (3.6)$$

За даними нашого дослідження проведемо факторний аналіз рентабельності за видами агропродукції що належать до м'ясних виробів (група Г) (табл. 3.5, 3.6).

Таблиця 3.5

Факторний аналіз рентабельності за виробами групи Г 2018-2019р

показники	Обсяг реалізації	ціна	Змінні витрати	Постійні витрати	Рентабельність, %
База	база	база	база	база	87,99
Умов. 1	факт	база	база	база	105,82
Умов. 2	факт	факт	база	база	126,69
Умов. 3	факт	факт	факт	база	39,61
факт	факт	факт	факт	факт	17,39

Аналогічні розрахунки проведемо для періоду 2018 – 2020р

Таблиця 3.6

Факторний аналіз рентабельності за виробами групи Г 2018-2020р

показники	Обсяг реалізації	ціна	Змінні витрати	Постійні витрати	Рентабельність, %
База	база	база	база	база	87,99
Умов. 1	факт	база	база	база	99,75
Умов. 2	факт	факт	база	база	82,51
Умов. 3	факт	факт	факт	база	92,43
факт	факт	факт	факт	факт	89,55

Дослідження впливу окремих чинників на рентабельність агропродукції, що віднесено до групи Г, наведено в табл. 3.7 а саме обрахунок зміни рентабельності агропродукції за рахунок відповідного фактору. Такі обрахунки необхідні для порівняльного аналізу двох методик факторного аналізу: стандартної та маржинальної.

Таблиця 3.7

Розрахунок зміни рентабельності за рахунок кожного фактору

Зміна рентабельності за рахунок:	розрахунок	2019р	2020р
Обсягу реалізації продукції	$R_{\text{умов 1}} - R_{\text{б}}$	17.83	11.76
Середніх цін реалізації	$R_{\text{умов 2}} - R_{\text{умов 1}}$	20.87	-17.24
Змінні витрати	$R_{\text{умов 3}} - R_{\text{умов 2}}$	-87.08	9.92
Постійні витрати	$H_{\text{ф}} - R_{\text{умов 3}}$	-22.22	-2.88
всього		-70.6	1.56

Результати нашого дослідження за маржинальною методикою дозволяють зробити певні висновки. Загальні зміни рентабельності за м'ясними виробами(група Г) порівняно з 2018р у 2019 році знизилось на 70,6%. Така ситуація була обумовлена потужним зростанням % змінних витрат, що призвело до суттєвого падіння рентабельності(- 87,08%), крім того на ситуацію вплинуло зростання постійних витрат і як наслідок - скорочення рентабельності(-22,22%).

Результати співзіставленні 2018 та 2020 років ілюструють нам незначне але все ж таки зростання рентабельності в цілому. Причиною такого зростання(+9,92%) стало скорочення змінних витрат та зниження ціни реалізації.

Аналізуючи результати обрахунків за двома методиками можна говорити, що отримані результати значно різняться, а саме: 2019р показує

нам падіння рентабельності м'ясних виробів - 70,6%(відхилення з традиційною методикою склало 9,2%), у той час 2020 р - за стандартним підходом відмічається падіння рентабельності, а за останніми обрахунками навпаки зріст + 1,56%.

ВИСНОВКИ

Сучасний розвиток агровиробництва в умовах орієнтації на новітні інновації та проривні технології не принижують, а навпаки зосереджені на ефективності бізнесу[1,4,9,10,11,12,15,21,22,23]. Прибуток і рентабельність безсумнівно належать до показників ефективності.

Методологічною основою аналізу фінансових результатів, до яких належать показники прибутковості та рентабельності, в умовах ринкових відносин є прийнята для всіх підприємств, незалежно від організаційно-правової форми і власності, модель їхнього формування і використання.

Аналіз прибутку показав, що основне джерело його формування на АПФ “Веснянка” – прибуток від реалізації агропродукції. він є кінцевим результатом діяльності підприємства не лише у сфері виробництва, а й у сфері обігу.

Найважливішими умовами зростання прибутку від реалізації агропродукції є збільшення обсягу випуску агропродукції, забезпечення ритмічності виробництва і відвантаження агропродукції, зниження її собівартості, підвищення її якості та конкурентноздатності, оптимізація запасів готової агропродукції на складах, своєчасна оплата покупцями замовленої ними агропродукції, застосування прогресивних форм розрахунків за продукцію

У роботі розглянули методи функціонального детермінованого аналізу прибутку та рентабельності, що базується на розкладанні аналізованого показника на складові елементи, але при цьому не враховували складні зв'язки, які виникають між прибутком (рентабельністю) та іншими вартісними якісними показниками: продуктивністю праці, фондоддачею, матеріаломісткістю, якістю агропродукції тощо.

На прибуток від реалізації впливають зміни в структурі й асортименті реалізованої агропродукції. це відбувається тому, що рентабельність різних виробів неоднакова. При збільшенні у складі реалізації агропродукції частки

виробів з рентабельністю вищою за середню по підприємству сума прибутку зростає, і навпаки.

Проаналізувавши в роботі прибутковість і рентабельність, як в цілому по підприємству, так за окремими групами агропродукції, а також прибутковість і рентабельність продажу в цілому по підприємству і за окремими видами, спираючись на методологічні і теоретичні засади можна зробити наступні висновки.

При факторному аналізі прибутковості і рентабельності за базу порівняння було взято показники господарської та фінансової діяльності АПФ “Веснянка” за 2018р. Аналіз проведено за два періоди 2018 –2019р, та 2018 – 2020 р.

Що стосується першого аналізує мого періоду то спостерігається зростання валового прибутку, через збільшення реалізації агропродукції, а також підвищення цін на неї.

У другому аналізуємо му періоді спостерігається падіння обсягу прибутку це сталося через ризьке підвищення собівартості реалізованої агропродукції та скорочення обсягу реалізації високорентабельних видів.

Що стосується показників рентабельності то в першому періоді спостерігається зростання на 19.7%, а в другому спостерігається значне зниження рівня рентабельності як в цілому по підприємству, так і за окремими групами агропродукції. це негативне явище те ж викликано зростанням собівартості реалізованої агропродукції.

Також було розглянуто міжнародний підхід до факторного аналізу прибутку від реалізації окремого виду агропродукції, а також рентабельності окремого виду. Провівши порівняльний аналіз ми переконались - розрахунки за моделями, що використовуються в міжнародній практиці є більш точними і дозволяють більш глибоко та достовірніше проаналізувати вплив факторів на результативні показники.

В цілому стан підприємства за рівнем прибутковості та рентабельності можна вважати нормальним, і незначні негативні зрушення є тимчасовими, і

в майбутньому підприємство знизить свої змінні витрати і тим самим знизиться рівень собівартості, зростання якого є небажаним для підприємства.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисельова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 19-37. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86419>
2. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
3. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>
4. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисельова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні. Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 21-40. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85737>
5. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>
6. Карінцева О.І., Дегтярєва І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf
7. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>
8. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>
9. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ

- «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>
10. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов’єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>
11. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев’янку, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.
12. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
13. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
14. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>
15. Disruptive technologies for green economy formation in conditions of the fourth industrial revolution: the EU experience / I. Dehtyarova etc. // Socio-economic and management concepts: collective monograph / Krupelnytska I., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 388-392. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86986>
16. Karintseva O., Kharchenko M., Boon E.K., ...Melnyk V., Kobzar O.(2021). Environmental determinants of energy-efficient transformation of national economies for sustainable development.. J. International Journal of Global Energy Issues, 2021, 43(2-3), P. 262–274 <https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.115148>
17. Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services. Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 87-97. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81759>

18. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>
19. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>
20. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>
21. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. Economic Annals-XXI, 179(9-10), 22-30. doi: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>
22. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Karintseva, O., Kubatko, O. Information factors in economic systems and business during transition to digital economy/Selected Aspects of Digital Society Development. Monograph 45. Edited by Tetyana Nestorenko and Aleksander Ostenda, Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021. P. 173-178
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87135>
23. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>
24. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – Ruda Śląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidiumo 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1
25. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

26. Tu Yu-Xia, Kubatko O., Karintseva O., Piven V. (2021) Decarbonisation drivers and climate change concerns of developed economies. *International Journal of Environment and Pollution*. 2021. 69 (1-2), 112-129

27. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E.(2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration: Constitutive characteristic. *J. International Journal of Global Environmental Issues*, 19(1-3), P. 129–142
<https://doi.org/10.1504/IJGENVI.2020.114869>